



You have downloaded a document from  
**RE-BUŚ**  
repository of the University of Silesia in Katowice

**Title:** Przedmowa

**Author:** Renata Dampc-Jarosz

**Citation style:** Dampc-Jarosz Renata. (2017). Przedmowa. W: S. Tieck-Bernhardi; R. Dampc-Jarosz, Nina Nowara-Matusik (red.), "Fantazje i marzenia" (S. 7-9). Katowice : Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego



Uznanie autorstwa - Użycie niekomercyjne - Bez utworów zależnych Polska - Licencja ta zezwala na rozpowszechnianie, przedstawianie i wykonywanie utworu jedynie w celach niekomercyjnych oraz pod warunkiem zachowania go w oryginalnej postaci (nie tworzenia utworów zależnych).



UNIWERSYTET ŚLĄSKI  
W KATOWICACH



Biblioteka  
Uniwersytetu Śląskiego



Ministerstwo Nauki  
i Szkolnictwa Wyższego

# Przedmowa

Od lat siedemdziesiątych ubiegłego wieku badacze literatury niemieckiej, przede wszystkim rodzimi, ale także i zagraniczni, uczynili bardzo wiele, aby zapomnianym, niedocenionym lub pomijanym w historii literatury pisarkom wcześniejszych epok przywrócić należne im miejsce. Starania niemieckojęzycznych literaturoznawców przyniosły oczekiwane rezultaty: liczba monografii, biografii, edycji dzieł czy innych form upowszechniania marginalizowanej dotychczas twórczości kobiet rosła znacząco, kładąc powoli kres sformułowanej w 1980 roku przez Elke Frederiksen tezie o pozbawianiu niemieckiej literatury kobiet własnej tradycji<sup>1</sup>, ich *herstory*. Dzięki książce Mirosławy Czarneckiej *Wieszczki. Rekonstrukcja kobiecej genealogii w historii niemieckiej literatury kobiecej od połowy XIX do końca XX wieku* (2004) polscy odbiorcy mieli możliwość prześledzenia wszystkich etapów rozwoju niemieckiej literatury kobiet. Wciąż brakuje jednak przekładów tekstów, które pozwoliłyby polskim czytelnikom na samodzielne poznanie twórczości niemieckich pisarek wcześniejszych epok. O ile dzieła pisarzy doczekały się nawet kilku tłumaczeń, o tyle lektura tekstów pisarek niemieckich poprzednich stuleci pozostaje dla polskiego odbiorcy nadal nierozpoznaną kartą. Do takiego stanu rzeczy przyczyniły się, co należy podkreślić, badania prowadzone przez polskich germanistów, w których pisa-

---

<sup>1</sup> Por. E. Frederiksen: *Die Frau als Autorin zur Zeit der Romantik: Anfänge einer weiblichen literarischen Tradition*. In: *Gestaltet und gestaltend. Frauen in der deutschen Literatur*. Hrsg. von M. Burkhard. Amsterdam 1980, s. 88.

cym kobietom pozostawiano niewiele miejsca. I tak np. Gerard Koziłek w antologii *Niemiecka nowela romantyczna* (1975) zamieszcza teksty jedynie męskich przedstawicieli romantyzmu, a piszące kobiety szereguje jako żony lub towarzyszki życia<sup>2</sup>, pomijając, o dziwo, wszystkie te, które wówczas z powodzeniem debiutowały na literackiej scenie, jak np. Sophie Mereau-Brentano<sup>3</sup>, żonę Clemensa, Sophie Tieck, siostrę Ludwiga, Bettine von Arnim czy Caroline de la Motte Fouqué. Przykładów uwypuklania męskiej historii literatury przy jednoczesnym marginalizowaniu kobiecego wkładu jest oczywiście więcej.

Powołanie do życia serii wydawniczej *Niemiecka Literatura Kobiet*, której pierwszy tom trafia właśnie do rąk polskiego Czytelnika, wpływa zatem głównie z chęci przybliżenia twórczości nieznanych do tej pory w Polsce dzieł pisarek niemieckich od przełomu XVIII i XIX wieku do współczesności. Ograniczenie się do tego okresu jest konsekwencją dokonujących się wówczas przemian społeczno-kulturowych, strukturalnych przeobrażeń sfery publicznej, jak nazwał je Jürgen Habermas<sup>4</sup>, które stworzyły ówczesnym kobietom nowe możliwości rozwoju; przede wszystkim przyczyniły się do opuszczenia zacisza domowego i wkroczenia w przestrzeń życia publicznego, najpierw poprzez instytucję salonu, odkrycie możliwości komunikacji listownej, a następnie samodzielne próby literackie. Wszystkie te formy ściśle wpisywały się w jeden z wyznaczników kobiecego pisarstwa: zespolenie życia i twórczości, „pisanie

---

<sup>2</sup> Por. np. uwagi o Caroline Schlegel-Schelling w: G. Koziłek: *Niemiecka nowela romantyczna*. Wrocław–Warszawa–Kraków 1975, s. XX.

<sup>3</sup> Sophie Mereau-Brentano była jedną z pierwszych pisarek, samodzielnie wydającą czasopismo, prezentującą swoje książki na targach oraz skutecznie pertraktującą z wydawcami. Por. G. Schwarz: *Literarisches Leben und Sozialstrukturen um 1800. Zur Situation von Schriftstellerinnen am Beispiel von Sophie Mereau*. Frankfurt a.M. [et al.] 1991, s. 110–151.

<sup>4</sup> J. Habermas: *Strukturalne przeobrażenia sfery publicznej*. Tłum. W. Lipnik, M. Łukasiewicz, wprowadzenie i red. nauk. oraz weryfikacja przekł. M. Czyżewski. Warszawa 2007.

życiem"<sup>5</sup>. Nieprzypadkowo serię rozpoczyna Sophie Tieck (znana także jako Sophie Bernhardt lub Knorring) wraz ze zbiorem baśni *Wunderbilder und Träume in elf Märchen* (*Fantazje i marzenia*)<sup>6</sup>, w przypadku której twórczość wyrasta w bezpośredni sposób z doświadczeń życiowych, stanowiąc jednocześnie sublimację kobiecych marzeń o spełnionej miłości i szczęściu. Kolejne tomy ukazywać się będą, zgodnie z zapowiedzią na skrzydełku, co roku i obejmować krótkie formy prozatorskie bądź fragmenty powieści. Przekłady poprzedzą monograficzne ujęcia twórczości pisarek oraz bibliografie podmiotowe oraz przedmiotowe.

Oddając w ręce Czytelników serię Niemiecka Literatura Kobiet, mamy nadzieję przybliżyć nie tylko twórczość niemieckich pisarek, ale także kulturę danej epoki, wskazując na pozycję kobiet, ich pragnienia, tęsknoty i możliwości samorealizacji.

---

<sup>5</sup> Ch. Bürger: *Leben Schreiben. Die Klassik, die Romantik und der Ort der Frauen*. Stuttgart 1990.

<sup>6</sup> Dosłowne tłumaczenie tytułu brzmi: *Cudowne obrazy i sny w jedenastu baśniach*. Redaktorki antologii proponują tytuł *Fantazje i marzenia*, odpowiadający zamysłowi pisarki i romantycznemu charakterowi utworu. Tom składa się z jedenastu baśni: *Die Quelle der Liebe* (*Źródło miłości*), *Die Stimme im Walde* [*Głos w lesie*], *Die Blume der Liebe* [*Kwiat miłości*], *Der Einsiedler und die Nonne* (*Pustelnik i zakonnica*), *Alcandor und Angelica* [*Alkandor i Angelika*], *Das Vögelchen* (*Ptaszyna*), *Der Unglückliche* (*Nieszczęśnik*), *Belinde* (*Belinda*), *Das Reh* [*Sarna*], *Die Waldgenossin* [*Pani lasu*], *Die Bezauberungen der Nacht* [*Uroki nocy*]. W nawiasach okrągłych zaznaczono utwory przetłumaczone w niniejszym tomie na język polski.